

Vreemdelingenhaat: de waaier en de brandslang

DISCRIMINATIE VAN
WESTERLINGEN,
JAPANNERS EN
AFRIKANEN IN
CHINA

Hoe ervaar je het wanneer je over één kam geschoren wordt met een paar rotte appels?

De vluchtelingen crisis beheerste het afgelopen jaar, en dit jaar opnieuw, het publieke debat. In dit debat voert angst voor vreemdelingen nogal eens de boventoon. Ed Sander, die als vrijwilliger twee jaar woonde en werkte in de miljoenenstad Xi'an, vraagt zich af hoe Chinezen en de Chinese overheid omgaan met buitenlanders – in het oude China steevast barbaren genoemd. Hoe is het om aan de ontvangende kant van vreemdelingenhaat te staan?

Wanneer ik in het nieuws lees over de perikelen rondom het vluchtelingenprobleem of de generaliserende stereotypen na de aanslagen in Parijs vraag ik me soms af of mensen enig idee hebben van hoe het voelt om aan de ontvangende kant van vreemdelingenhaat te staan. Hoe ervaar je het wanneer je over één kam geschoren wordt met een paar rotte appels? In gedachten ga ik daarvoor terug naar 2012, een jaar waarin in China de haat tegen buitenlanders tot twee keer toe akelig voelbaar was.

Buitenlandse duivels

Op 8 mei 2012 verscheen op de populaire video-site Youku, een video waarin te zien was dat een buitenlander bezig was een Chinese jongedame aan te randen. Wat er precies aan de hand was en wat eraan was voorafgegaan werd echter niet duidelijk. Wel kon zowel vanuit het beeld als geluid overduidelijk worden opgemaakt dat de dame er niet van gediend was. De westerling werd uiteindelijk door een aantal Chinezen dat tussenbeide kwam bewusteloos geschopt en geslagen. Kort daarna zag ik een tweede video in een trein van een man die verzeild was in een scheldpartij met een Chinese dame die er niet van gecharmeerd was dat hij zijn voeten op de neksteun van haar stoel had liggen. Het duurde slechts enkele dagen

voor Chinese netizens (internetburgers) de identiteit van de Russische man achterhaald hadden. De man werd ontslagen bij het Beijing Symphony Orchestra, waar hij cellist was, en werd uiteindelijk het land uitgezet. Een korte tijd na deze voorvallen opende de overheid de jacht op illegaal in China verblijvende buitenlanders met een *crackdown* (hardhandig optreden) van honderd dagen, waardoor buitenlanders opnieuw negatief in het nieuws kwamen. Als schepje erbovenop maakte Yang Rui, presentator van het CCTV-programma Dialogue, het nog extra bont door op zijn microblog zijn steun voor deze overheidsactie uit te spreken: “De veiligheidsdienst wil het buitenlandse vuil opruimen: buitenlandse criminelen arresteren en onschuldige meisjes beschermen. Ze moeten zich concentreren op rampgebieden als (de studentenwijk) Wudaokou en (het uitgaansgebied) Sanlitun in Peking. Hak de buitenlandse slangenkoppen af! Mensen die in de Verenigde Staten en Europa geen baan kunnen vinden, komen naar China om ons geld in te pikken, mensenhandel te drijven en bedrieglijke leugens te verspreiden die emigratie stimuleren. Buitenlandse spionnen zoeken Chinese meisjes om hun spionage te maskeren en doen alsof ze toeristen zijn, terwijl ze kaarten en GPS-gegevens verzamelen voor Japan, Korea en het Westen. We

De veiligheidsdienst wil het buitenlandse vuil opruimen: buitenlandse criminelen arresteren en onschuldige meisjes beschermen

moeten hen die China demoniseren het zwijgen opleggen en ze wegsturen.”

De opeenstapeling van deze zaken miste zijn effect niet. Er was plotseling een grimmigere sfeer voelbaar. Ik ondervond dit aan den lijve toen een man uit de woongemeenschap van mijn toenmalige vriendin (nu mijn echtgenote) ons kwam vertellen dat buitenlanders daar niet langer mochten verblijven. Ik kwam al een half jaar bij haar over de vloer en had daarvoor nooit problemen gehad. Een paar dagen later werd ze door het management van de woongemeenschap benaderd en kreeg ze het verzoek om uitleg te geven over haar situatie. Er had blijkbaar iemand zijn beklag gedaan. Daarnaast kreeg ze als we samen over straat liepen opeens opmerkingen te horen die ze liever niet voor mij wilde vertalen. Mijn vrienden die al langer in China woonden waren het erover eens: er heerste een duidelijke, plotseling opgekomen afkeer tegen buitenlanders. Ze gaven me het advies om voorlopig even weg te blijven uit wijken waar zich veel uitgaansgelegenheden bevonden.

Honden en Japanners niet toegestaan

Gelukkig waren ook er veel netizens die de xenofobie van Yang Rui veroordeelden en uiteindelijk nam de negatieve sfeer in de weken erna weer af. Maar het gevoel bleef dat er ook maar iets hoefde te gebeuren om de onderhuidse haat tegen de *yang guize* (buitenlandse duivels) weer tot uitbarsting te laten komen. Dat gebeurde dan ook in september 2012.

De oorzaak voor de spanningen was onenigheid over het eigendom van een eilandengroep die de Chinezen de Diaoyu- en de Japanners de Senkaku-eilanden noemen. China was woedend, omdat Japan had aangekondigd de eilanden te willen kopen van de particuliere eigenaar. Toen in augustus een groepje activisten vanuit Hongkong probeerde de eilanden te bereiken en door de Japanse kustwacht werd vastgehouden, barstte de bom. De weken ervoor had ik her en der al posters zien verschijnen met teksten als ‘De Diaoyu-eilanden zijn van China!’ en het twijfelachtigere ‘Verboden voor honden en Japanners’. De westerse eigenaar van onze favoriete bar in Xi’an had een andere aanpak: hij plaatste Chinese vlaggetjes op de tafels van zijn terras om te laten zien dat hij China-gezind was. Op verschillende plekken in het land braken protesten uit, die opmerkelijk genoeg door de regering, die normaal elke vorm van samenscholing de kop indrukt, werden gedoogd. Midden september laaiden de protesten op en deze namen steeds gewelddadigere vormen aan. Tot ik op 15 september een bericht kreeg van een van mijn vrienden: “Binnen blijven!” Nieuws en foto’s sijpelden langzaam binnen. Groepen protesterende Chinezen waren de straat op gegaan en vernielden alles wat Japans was, zoals winkels en auto’s van Japanse makelij. Ze stonden zelfs voor de deur van het luxe Bell Tower Hotel te schreeuwen dat de Japanners naar buiten gestuurd moesten worden. Op diverse plaatsen stonden auto’s in brand. Maar het schrik-

In 'Chocolate City' zijn in alle restaurants plakaten aangeplakt met waarschuwingen tegen drugshandel, berovingen, geweld en prostitutie

barendst was toch wel de video waarin te zien was hoe een Chinese bestuurder door een andere Chinees met een zwaar motorslot de hersens werd ingeslagen, omdat hij zijn Japanse auto probeerde te beschermen tegen vandalen ...

Drie dagen later was het 18 september, de dag waarop in 1931 de Japanse invasie van Mantsjoerije begonnen was. Een dag die in China met afschuw herinnerd wordt. Twee dagen lang dachten we dat het ergste nog moest komen. Maar op 17 september reden er 's avonds legertrucks door Xi'an en de gevreesde climax bleef uit. De boodschap was blijkbaar duidelijk genoeg geweest en de regering vond het zo wel weer welletjes. Hoewel de haat dit keer niet was gericht tegen westerlingen, was het ook voor westerlingen geen prettige periode. Het was de tweede keer in een half jaar tijd dat ik merkte hoe sterk de vreemdelingenhaat in China kon zijn. Ik heb beide periodes als tamelijk beangstigend ervaren.

Manipulatie door overheid

In de Sinica Podcast noemt presentator Kaiser Kuo dit wel het effect van de 'waaier en de brandslang'. De Chinese overheid is een meester in het manipuleren van de 'gevoelens van het Chinese volk' en wendt dit vaak aan in haar eigen voordeel, bijvoorbeeld door de sluizen van publieke opinie op het internet te openen of te sluiten. Soms doet men dit om andere landen (met name Japan) te laten zien hoe ongeliefd ze zijn. Dit jaar werd eveneens het

nationalistische gevoel aangewakkerd tijdens de militaire parade die gehouden werd 'ter nagedachtenis aan de overwinning op het fascisme' en die volgens Xi Jinping echter niet gericht was tegen Japan. Uiteraard bleek dit wel zo te zijn.

Maar al te vaak gebruikt de CCP de latente gevoelens van vreemdelingenhaat om de aandacht af te leiden van ander nieuws dat haar in verlegenheid brengt. Dan wakkert zij het vuur van patriottisme en xenofobie weer even aan. Wanneer het dan extreme vormen aan gaat nemen, zoals tijdens de opstanden in Xi'an, blust men de grootste vlammen met de brandslang. Maar niet helemaal. Men laat het vuurtje smeulen, want het kan in de toekomst altijd wel weer eens van pas komen.

De Afrikanen van 'Chocolate City' in Guangzhou
De situatie voor de vaak illegaal gevestigde Afrikanen in China is complex en soms explosief. Een van de opvallende kenmerken van de stad Guangzhou is dat hier zich de laatste decennia een grote Afrikaanse gemeenschap heeft ontwikkeld. Slechts zo'n tien procent daarvan zou zich legaal hebben gevestigd. Omdat de Afrikanen

vooral naar China zijn gekomen om economisch voordeel te behalen, zou in dit geval het best van economische vluchtelingen kunnen worden gesproken.

'Chocolate city' is de bijnaam van een wijk in Guangzhou, nabij het oude, centrale treinstation, waar veel Afrikanen wonen. Door zaken te doen proberen zij een graantje mee te pikken van de

‘Erger is het wanneer ik commentaar krijg op mijn huidskleur en het verwijt dat ik stink’

booming Chinese economie. Hun verblijfspapieren zijn lang niet altijd op orde. Daar zien veel Afrikanen het probleem niet zo van in, maar de Chinese autoriteiten des te meer. Schattingen over het totale aantal van in Guangzhou verblijvende Afrikanen lopen uiteen van 20.000 tot meer dan 200.000.

Naast illegaal verblijf doen zich andere problemen voor tussen Afrikanen en Chinezen, zoals discriminatie, geweld, drugshandel en andere criminaliteit. Veel Chinezen maken overigens dankbaar gebruik van allerlei Afrikaanse dienstverlening en uiteraard worden er zaken gedaan tussen beide groepen. Ook een toenemend aantal gemengde huwelijken, tussen vooral Afrikaanse mannen en Chinese vrouwen, maakt duidelijk dat er zich wel degelijk ook soms positieve ontwikkelingen voordoen.

De Chinese autoriteiten zijn echter niet onverdeeld enthousiast over de Afrikaanse ‘nieuwkomers’. Volgens onderzoek van Adams Bodomo van de Universiteit van Hongkong in 2012 is openlijke discriminatie van Afrikanen in China wijdverspreid, vooral ook onder de Chinese politie. Opvallend is volgens hem dat in ‘Chocolate City’ in alle restaurants plakaten aangeplakt zijn in het Chinees en Engels met waarschuwingen tegen drugshandel, berovingen, geweld en prostitutie. Elders in de stad tref je zulke plakaten nauwelijks aan. Wie het Chinese internet afstruint zal eveneens schrikken van de niet aflatende stroom van negatieve aanduidingen over Afrikanen. Zij worden veelvuldig neergezet als drugshandelaren, vechters, verkrachters en verspreiders van aids. Bovendien ‘gaan ze er met de Chinese vrouwen vandoor, waardoor onzuivere halfbloedkinderen worden verwekt’.

In hun wijk in Guangzhou hebben de Afrikanen stelselmatig te maken met een onderdrukkend regiem van systematische controle, dat het hen moeilijk maakt zich helemaal thuis te voelen in deze stad.

Enkele bekend geworden politieoptredens tegen illegale activiteiten binnen de Afrikaanse gemeenschap betreffen die tegen drugshandel en zwendel in uitnodigingsbrieven en werkvergunningen. Zo werden in december 2013 driehonderd Afrikanen door de politie van Guangzhou gearresteerd vanwege drugshandel. Excessen bij politieoptredens doen zich soms ook voor: onder meer kwam een Afrikaan om die bij een politie-ingrijpen zijn verblijfspapieren niet op orde had en ook stierf er een Afrikaanse arrestant in de gevangenis. Dit leidde tot veel onrust in de Afrikaanse gemeenschap en demonstraties bij het politiekantoor.

Positievare geluiden

Positievare geluiden zijn er echter ook volop. Zo schrijft Emeri Burks van het populaire tijdschrift *Thatsmags* van Guangzhou in het artikel *Little Africa: A journey into Guangzhou’s Chocolate City* (oktober 2014): “Momenteel zien we Afrikanen in Guangzhou hun muzikale carrière najagen, ze maken zich de Chinese taal en cultuur eigen, ontplooiën hier hun eigen familielevens en jagen hun persoonlijke dromen na.”

“Veel Chinezen zijn vriendelijk tegen mij omdat ik altijd lach,” verklaart een van de Afrikaanse migranten in het artikel, “maar sommigen zijn bang en anderen haten het gewoon om een Afrikaans gezicht te zien. Erger is het wanneer ik als leraar van studenten commentaar krijg op mijn huidskleur en het verwijt dat ik stink, simpelweg omdat hun ouders zulke negatieve vooroordelen hebben over vreemdelingen.” Maar volgens deze leraar zijn de meeste inwoners van Guangzhou aan het veranderen. Ze krijgen een open mind en worden toleranter ten opzichte van andere culturen. Ook scheelt het veel dat de Afrikaanse gemeenschap in Guangzhou meer een geheel aan het worden is en steeds meer handelt naar de lokale gebruiken en gewoonten.

Tekst kader: Guido van Oss